

MUZEJSKI VJESNIK 7

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

**GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovec, Koprivnica, Križevci,
Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Vladimir Kalšan (glavni i odgovorni urednik), Ljubica Ramušćak,
Marina Šimek, Vlado Srimšček, Branimir Šimek (tehnički urednik)
Vladimira Pavić

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje.
Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Časopis solidarno financi-
raju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

NAKLADNIK

Muzej Međimurja — Čakovec

ZA NAKLADNIKA

Vladimir Kalšan

TISAK

TIZ »Zrinski« Čakovec, naklada 800 komada

BROJ 7 — OŽUJAK 1984.

GOD. VII

Za sadržaj priloga odgovaraju autori

SADRŽAJ:

ZAVIČAJNE ZBIRKE

— Franjo Horvatić: Zavičajne muzejske zbirke i problemi kadrova	3
— Zorko Marković: O stanju muzejskih zavičajnih zbirki i problemima u vezi s njima	4
— Marijan Špoljar: Diskusija o muzejskim zbirkama	6
— Martin Matiščin: O osnivanju i djelovanju zavičajnog muzeja Virje	8

MUZEOLOŠKA PITANJA I PROBLEMATIKA

— Dragutin Feletar: Za optimalniju mrežu muzeja u sjeverozap. Hrvatskoj	13
— Ivanka Štager: Stalni postav »Tito Varaždinu — Varaždinu Titu« u Gradskom muzeju Varaždin — Odjelu Muzej narodne revolucije	19
— Dragutin Feletar: Kiparski atelier — radionica i učionica	22
— Jasna Tomičić: Obnova muzeja narodne revolucije	25
— Ljerka Šimunić: Suradnja Gradskog muzeja Varaždin i varaždinske industrije svile, konfekcije i kišobrana	27
— Jasna Tomičić: Stari grad	31
— Marijan Špoljar: U povodu izložbe »Tri situacije«	32
— Miroslav Klemm: O djelovanju galerije »Disk kočnice« u tvornici disk kočnica SOUR »Varteks« u Varaždinu	36
— Željko Tomičić: Međunarodni znanstveni simpozij ranosrednjevjekovne arheologije u Nitri	38

STRUČNI ČLANCI

— Božidar Gerić: Bilješke o rekognosciranju i iskapanjima arheoloških terena u bjelovarskom kraju 1983. godine	45
— Zoran Homen: Pokusno sondiranje na ranosrednjevjekovnoj nekropoli u Popovcu	49
— Zorko Marković: O nekim nejasnim pitanjima kronologije brončanog doba u sjevernoj Hrvatskoj	52
— Željko Tomičić: Sumarni osvrt na rezultate arheoloških istraživanja područja Međimurja u razdoblju od 1972 — 1982. (I)	56
— Marina Šimek: O važnom paleontološkom nalazu nedaleko Ludbrega	65
— Prilog: Metoda gipsanja in situ	72
— Željko Tomičić: Zaštitna arheološka istraživanja u Jurju u Trnju	81
— Željko Tomičić — Josip Vidović: Pokusna arheološka istraživanja naselja Goričan tijekom 1983. godine	84

— Josip Vidović — Željko Tomičić: Arheološka istraživanja u Goričanu 1983. godine	88
— Josip Vidović: Nastavak istraživanja perioda starijeg željeznog doba na lokalitetu Goričan '82	93
— Miroslav Klemm: Nekoliko planova Varaždina iz vlasništva Gradskog muzeja Varaždin	98
— Tomislav Đurić: Zaboravljena gotika Hrvatskog Zagorja — Sv. Jakov na Očuri	107
— Antun Stišćak: O jednom broju logoraša »Danice«	109
— Josip Fluksi: Dalmatinski narodni nakit u fundusu muzeja grada Koprivnice	113
— Josip Fluksi: Naprava za lov jazavaca	121
— Libuše Kašpar: Etnološka bibliografija novinskih članaka	122

VIJESTI

— Zorko Marković: Vrijedna knjiga o spomenicima kulture istočne Hrvatske	131
— Dragutin Feletar: Deveto izdanje Podravskog zbornika	133
— Dragutin Feletar: Monografija o Draganu Gažiju	131
— Dragutin Feletar: Dokumentirano kazivanje o NOB-u	135
— Tomislav Đurić: Prilozi za povijest varaždinskog bankarstva	136
— Vladimira Pavić: Deseti kongres Saveza Društava muzejskih radnika Jugoslavije	137
— Zorko Marković: Sastanak muzealaca Slavonije i sjeverozapadne Hrvatske	137
— Vladimira Pavić: Izbor zaštićene građe iz fundusa MMC	138
— Željko Tomičić: Afrička lovačka zbirka dr Zdravka Pečara u Muzeju afričke umetnosti u Beogradu	139
— Antun Kozina: Akcije muzeja 1983. godine — Likovne i druge izložbe u Krapini	140
— Ljubica Duić-Jovanović: Osnovan književni klub	144

AKCIJE	147
------------------	-----

s ukapanjem na redove karakteristična su pojava tzv. drugog avarskog kaganata. U ovaj vremenski okvir valja vjerojatno uvrstiti i nekropolu otkrivenu u Jurju u Trnju.

Ovo će se, očito prostrano, groblje nastaviti istraživati, pa će se tada vjerojatno moći pouzdanije odrediti fizionomija nekropole, odnosno pouzdaniji podaci o vremenu ukapanja, antropološkim karakteristikama pokojnika i samom tipološkom određenju groblja.

Zeljko Tomičić, Josip Vidović, Muzej Međimurja Čakovec

**POKUSNA ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA NASELJA GORIČAN
TIJEKOM 1983. GOD.
(Preliminarni izvještaj)**

Neposredna okolica današnjeg naselja Goričan, točnije prostor jugoistočno od sela s lijeve i desne strane potoka Berek, od 1974 godine, dakle gotovo čitav jedan decenij, poprištem je sustavnog arheološkog istraživanja u domeni duhovne kulture starijeg željeznog doba. Naime, dosadašnjim iskopavanjem petnaestak grobnih humaka, tzv. tumula, počele su se postupno sve jasnije ocrtavati konture jednog intenzivnog života, koji je u starije željezno doba bio prisutan u ovom dijelu međuriječja Mure i Drave. Vrlo vrijedni grobni prilozi otkriveni u tumulima kod Goričana upućivali su na logičnu pretpostavku, da u užem arealnu današnjeg naselja, kojim dominiraju istaknute topografske zone, na istoku, u središtu i na zapadu sela, treba očekivati materijalne dokaze o postojanju istaknutog naseobinskog kompleksa starijeg željeznog doba. Drugim riječima nekropola kod Goričana bila bi neke vrsti zrcalna slika života u naselju starijeg željeznog doba. Ako se ta pretpostavka arheologa potvrdi

materijalnim dokazima, onda svakako treba računati sa višeslojnim naseljem, odnosno naseljem tipa tel. Istraživanje kulturnih stratum na ovom višeslojnom naselju dalo bi u tom slučaju dragocjene arheološke podatke u smislu apsolutne i relativne kronologije, kako samog lokaliteta, tako i šire promatrano čitavog međuriječja. Ranija arheološka rekognosciranja bila su samo potsticaj arheolozi- ma u njihovu nastojanju da proniknu u slojevitost ovog značajnog lokaliteta. Na osnovu ovdje iznesenoga sva nastojanja arheologa u 1983 godini, prilikom pokusnog arheološkog iskopavanja svela su se na utvrđivanje kronostratigrafskih odnosa na djeliću ovog kompleksnog i prostranog arheološkog nalazišta.

S takvom pretpostavkom pristupilo se sredstvima Samoupravne interesne zajednice kulture općine Čakovec u iznosu od cca 40.000 dinara pokusnom arheološkom istraživanju na prostoru sjeverozapadno od lokalne župne crkve sv. Leonarda. Ova je lokacija odba- rana iz dva osnovna razloga. Kao prvo ovaj je prostor kao vlasništvo župnog ureda u Goričanu neizgrađen, te kao takav pogodan, ne samo za pokusna istraživanja, već i za eventualna buduća sustavna istraživanja tijekom srednjoročnog razdoblja. Kao drugo titular crkve sv. Leonard i povišena kota, na kojoj se spominje tzv. staro groblje dali su naslutiti eventualno prisustvo medijevalnog nala- zišta. Prva pokusna sonda na naselju Goričan počela se kopati 19. rujna 1983. godine na tzv. župnikovom vratu (kat. čestica broj 3607). Sama sonda br. 1 glavnom osi orjentirana je u pravcu sjevera. Dimenzije sonde su bile 5 x 5 m ali je kasnije u toku istraživanja sonda prema jugu i zapadu proširena za još 2 metra, tako da je ukup- na površina na kojoj su obavljena istraživanja iznosila 45 m². Arheo- loški istražni radovi na prostoru sjeverno od crkve sv. Leonarda tra- jali su od 19. rujna do 1. listopada 1983 godine. Rukovodilac istra- živanja bio je Željko Tomičić a stručni suradnik Josip Vidović. Na iskupu zemlje angažirala su se četiri fizička radnika, a za pranje pokretnih nalaza u rad ekipe uključile su se dvije učenice u okviru obaveznog praktičnog rada. Valja istaći i vrlo veliki interes koji su ova arheološka istraživanja u središtu samog naselja polučila kod mjesnog stanovništva a osobito školske omladine. Sva školska om- ladinu Osnovne škole Goričan upoznala se tijekom trajanja samog ist- raživanja sa načinom arheološkog iskopavanja, pokretnim nalazima i značenjem istih za upoznavanje prošlosti užeg zavičaja.

Istraživanja su se provodila po sustavu tzv. planuma, odnosno skidanja pojedinih zemljanih slojeva pri čemu se vodilo puno paž- nje o svakom otkrivenom pokretnom nalazu. Prilikom kopanja mogla se konstatirati slijedeća stratigrafija:

1. sloj trave, odnosno humusa debljine do 0,15 m u kojem se naišlo na pojedinačne atipične nalaze keramike,
2. sloj žute pjeskovite gline debljine od 0,20 do 0,25 m u kojem su nađeni sporadično ulomci keramike ukrašene motivom valovnice,
3. sloj tamne sivosmeđe zemlje s brojnim pokretnim arheološkim nalazima iz starijeg željeznog doba. Debljina ovog tzv. kulturnog stratuma iznosila je od 0,20 do 0,80 m.
4. sloj pjeskovite gline koji je istraživani do ukupne dubine od — 1,30 m dubine ali je u arheološkom smislu bio sterilan.

Svi istražni radovi bili su popraćeni potrebnom dokumentacijom tj. vođenjem dnevnika istraživanja, crtanjem potrebnih grafičkih priloga (tlorisa, presjeka i detalja) a cjelokupni način istraživanja fotografski je dokumentiran u crno-bijeloj i kolor tehnici, pri čemu su se često koristili vertikalni snimci sa visine od cca 4 metra.

Pokretni nalazi koji su otkriveni tijekom arheološke kampanje dopremljeni su u arheološki odjel Muzeja Međimurja — Čakovec na daljnju stručnu obradu. Brojna arheološka građa, pri čemu dominiraju nalazi ulomaka keramike s oko 5.500 ulomaka, oprana je zahvaljujući trudu male ekipe učenika iz Srednjoškolskog centra Čakovec, koji su taj opsežan posao, kao i razvrstavanje nalaza obavili u okviru praktičnog dijela nastave.

Na osnovu dosadašnjeg istraživanja na položaju »župnikov vrt« u središtu naselja Goričan može se konstatirati slijedeće:

1. detaljno je istražena površina od preko 45 m² unutar koje se naišlo na dio tlocrta većeg naseobinskog objekta, koji je djelomično bio ukopan u sloj sterilne ilovače, kao i dio ukopanog objekta nedefiniranog tlorisa.

2. u sloju žute pjeskovite gline iznad spomenutog objekta naišlo se sporadično na karakteristične ranosrednjevjekovne ulomke keramike ukrašene motivom višeredne valovnice. Ove nalaze okvirno možemo datirati, uz stanoviti oprez u vremenski okvir od kraja 9. do 12. stoljeća. Vrlo vjerojatno je riječ o nalazima tzv. bjelobrdskog kulturnog kruga, što je normalno za očekivati na ovom zemljopisnom prostoru. Materijal iz ovog stratuma je u fazi obrade.

3. Unutar ispune spomenutog poluukopanog naseobinskog objekta, kako »A«, tako i »B«, naišlo se na mnoštvo ulomaka keramike halštatskog habitusa. Među ulomcima keramike prepoznajemo grubu kućnu keramiku žutooker boje, osrednje fature i izrade, za razliku od sivocrne keramike finije fature i pravilnije izrade. Mnoštvo oblika glinenih posuda popraćeno je i bogatstvom i šarolikošću ob-

lika. Među oblicima prevladavaju zdjelice, zdjele, lončići i lonci velikog formata, veće posude za pričuvu hrane tzv. pithoi, male šalice s jednom drškom što nadvisuje grleni rub posude, kupe na šupljoj niskoj nozi, posude sa gustom perforacijom dna najvjerojatnije u funkciji sita ili točnije cjedila. Uz plastični način ukrašavanja bradavicama i koničnim većim izbočenjima, javljaju se ukrasi izvedeni urezivanjem, osobito na grlenim rubovima posuda, te ukrasi nalik facetiranju ili turbanastom ukrašavanju. Kako je sva keramika pohranjena u prapovijesnoj zbirci arheološkog odjela, valja očekivati njezinu obradu i potpuniju interpretaciju. Međutim, uz vrlo brojnu keramiku javljaju se i drugi pokretni nalazi, koji nam otkrivaju neke elemente života ljudi u starije željezno doba unutar otkrivenih objekata, a time i samog halštatskog naselja u Goričanu.

Naime, unutar tlorisa nastambe naišlo se u sondi br. 1 na vrlo interesantan nalaz ulomka kamenog kalupa za ljevanje valjkastog metalnog predmeta. Ovaj nalaz, kao i dosta česti ulomci šljake, pa i rude (željezo) bacaju svjetlost na lokalnu proizvodnju metalnih predmeta, točnije na postojanje autohtonih radionica na prostoru naselja u starije željezno doba. Nadalje, dosta česti piramidni glineni kompaktni utezi za tkalački stan, od kojih je jedan ukrašen čak i sa dvije ukrštene uparane linije, nalik slovu »X«, uz veći broj glinenih čunjolikih i bikoničnih utega za preslicu jasno ukazuju na lokalnu proizvodnju tkanine. Vrlo često nailazilo se, što je razumljivo na veće grumene od glinenog maza, što nam dovoljno jasno govori o načinu gradnje objekta. Naišlo se i na ulomke pečene gline koji ukazuju na postojanje podova u zatečenim objektima. Nađeni su pločasti kameni, koji oblikom ukazuju na funkciju. Riječ je o ručnim žrvnjevima, pa taj podatak upućuje i na poljoprivredu, kao jednu od gospodarskih grana stanovništva. Lov je očito bio druga značajna gospodarska grana na što ukazuju nalazi kosti, divljih životinja. Kosti će biti također identificirane ali se neke već mogu prepoznati kao jelenske i veprove.

Ne ulazeći za sada u preciznije datiranje pokretnih nalaza iz manjeg dijela otkrivenih naseobinskih objekata, može se preliminarno odrediti vremenski okvir od 7. do 5. stoljeća prije naše ere kao razdoblje života u halštatskom naselju na goričanskom brežuljku.

Daljnja arheološka istraživanja, koja su u planu 1984. i narednih godina, uz detaljnu obradu postojećeg arheološkog fundusa, moći će dati predodžbu o životu ovog naselja u starije željezno doba ali i odnose prema drugim kulturnim slojevima, tj. prema ranijim i kasnijim vremenskim razdobljima.